

บทที่ 4

บทสรุป

เราอาจกล่าวได้ว่าการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเป็นหนทางหนึ่งในการเปิดความเป็นไปได้ให้ศิลปินเป็นผู้ประมวลความทั้งในส่วนข้อมูลความรู้ที่มีอยู่เดิมและความรู้ที่เกิดจากกระบวนการคิดจากการทำงานของตัวศิลปินเอง บางครั้งผลงานศิลปะได้ถูกกำหนดคุณค่าไว้ตรงการนำเสนอและการรับรู้เชิงความคิดต่อผู้ชม ที่อาจก่อรูปนำไปสู่ความรู้สึก และทั้งยังอาจส่งผลถึงการประจักษ์ซึ่งประเด็นใดประเด็นหนึ่งหรือหลายประเด็นต่อผู้ชมอันสืบเนื่องจากผลปรากฏของผลงานศิลปะ

การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของข้าพเจ้าที่ผ่านมา ส่งผลให้เกิดการค้นพบความเป็นไปได้ที่จะใช้กระบวนการทางความคิดนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ซึ่งกระบวนการของข้าพเจ้าเกิดจากการหา ความหมาย ความสัมพันธ์เชื่อมโยง สังเกตและประมวลความจากความเป็นจริงรอบตัว

ผลงานศิลปะชุด “รูปทรงของพื้นที่ว่าง” (Form of Space) เป็นผลงานที่ว่าด้วย พื้นที่ว่าง และ รูปทรงของพื้นที่ว่าง ของสถานที่ที่ตั้งผลงานในฐานะที่มาและความบังคาลใจต่อการสร้างสรรค์ ซึ่งถูกตั้งโจทย์ไว้มากไปกว่าเป็นเพียงสถานที่ที่ตั้งหรือแสดงผลงาน แต่เป็นการสังเกตและประมวลความจากลักษณะความเป็นจริงในเรื่องรูปทรงและพื้นที่ว่างของสถานที่นั้น ตลอดจนกำหนดใช้พื้นที่นั้นในฐานะงานศิลปะ ในรูปแบบศิลปะจัดวางซึ่งซ่อนอยู่ในพื้นที่จริงพื้นที่หนึ่ง กำหนดพื้นที่นั้นเป็น พื้นที่ศิลปะ เพื่อให้คนผู้มีคุณสมบัติเป็นรูปทรงที่บรรจุพื้นที่ทางความรู้สึกนึกคิด ได้สัมผัสสภาวะของพื้นที่ร่วมข้างต้นก่อกำหนดให้เกิดการรับรู้ผนวกกับประสบการณ์เดิมของผู้ชม

ข้าพเจ้าในฐานะผู้สร้างงานศิลปะชุด “รูปทรงของพื้นที่ว่าง” มีลำดับการทำงานห้าขั้นตอนคือ สังเกตและประมวลความจากความหมายของพื้นที่ว่าง เป็นผู้เลือกสรรและจัดการวัสดุให้สอดคล้องกับกระบวนการคิด สังเกตและตีความจากความหมายของเทคนิคภาพพิมพ์ สังเกตและประมวลความจากลักษณะเฉพาะทางกายภาพของสถานที่ และในขั้นตอนสุดท้ายคือวิเคราะห์ผลของการทำงานชุดนี้

ขั้นตอนการสังเกตและประมวลความจากความหมายของพื้นที่ว่าง ข้าพเจ้าพบว่ากระบวนการคิดในเรื่องการให้ความหมายของพื้นที่ว่าง ซึ่งสำหรับข้าพเจ้าแล้วมิได้เป็นเพียง ความว่าง

หรือ ที่ว่าง เท่านั้น แต่มีความหมายรวมไปถึงพื้นที่ว่างที่มีความสัมพันธ์กับรูปลักษณะของวัตถุที่ล้อมรอบต่อพื้นที่ว่างนั้นด้วย ซึ่งทั้งสองอย่างนี้เป็นตัวกำหนดรูปร่างลักษณะซึ่งกันและกัน ในอีกทางหนึ่งข้าพเจ้าได้พิจารณาถึงรูปทรงหรือวัตถุบางอย่างที่ถูกกำหนดคุณค่าหรือความหมายให้เป็นพื้นที่ว่าง ที่ถูกใช้ตามคุณประโยชน์ต่างๆกันไป พื้นที่ว่าง ในความหมายของข้าพเจ้าจึงมีลักษณะเป็นทั้งรูปทรงในทางสองมิติและเนื้อที่ว่างในทางสามมิติ นอกจากนี้ความสนใจในความหมายของพื้นที่ว่างได้นำพาข้าพเจ้าสู่การค้นพบความสัมพันธ์ของ พื้นที่ว่าง ระนาบและรูปทรง การสังเกตและประมวลผลความเข้าใจถึงความสัมพันธ์และการกำหนดซึ่งกันของทั้งสามส่วน กระบวนการนี้นำไปสู่การพิจารณาถึงรูปทรงและวัตถุหรือพื้นที่ ซึ่งในทัศนะของข้าพเจ้า เต็มไปด้วยการให้คุณค่าหรือความหมายและมีความสัมพันธ์กันที่นอกเหนือไปจากเป็นสิ่งที่ตามองเห็น และกำหนดเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยหรือเป็นพื้นที่ที่บรรจุรูปทรงเพียงอย่างเดียว

ในขั้นตอนที่สอง เลือกสรรและจัดการวัสดุให้สอดคล้องกับกระบวนการคิด จากกระบวนการคิดของข้าพเจ้าในเรื่อง พื้นที่ว่าง นำไปสู่การเริ่มต้นสังเกตความเฉพาะเชิงรูปลักษณะของวัสดุที่มีความสอดคล้องกับกระบวนการคิด เลือกใช้และกำหนดให้วัสดุนั้นแทนความหมายของพื้นที่ว่าง ในระหว่างการสังเกตลักษณะเฉพาะเชิงรูปลักษณะของวัสดุ ข้าพเจ้าพบความเป็นไปได้ในการเลือกใช้วัสดุสำเร็จรูปมาสร้างเป็นผลงาน ในฐานะสื่อที่แสดงถึงความคิดของข้าพเจ้าซึ่งมีคุณค่าและความหมายต่างไปจากการเลือกใช้วัสดุนั้นเพื่อเอื้อประโยชน์ใช้สอยเดิมอย่างที่เราคุ้นเคยอีกต่อไป และเมื่อผลงานที่สร้างจากวัสดุสำเร็จรูปของข้าพเจ้าปรากฏขึ้นทำให้ข้าพเจ้าตระหนักถึงการให้คุณค่า ความหมาย ตลอดจนการตีความที่หลากหลายของบุคคลอื่นต่อวัสดุหรือผลงานศิลปะที่สร้างขึ้นจากวัสดุสำเร็จรูปที่คุ้นชิน ถือว่าเป็นการเปิดประเด็น ในการให้คุณค่าและความหมายต่อวัสดุที่ต่างไปจากสิ่งที่คุ้นเคยในชีวิตประจำวัน

ขั้นตอนที่สาม คือการสังเกตและตีความจากความหมายของเทคนิคภาพพิมพ์ ในขั้นตอนนี้ข้าพเจ้าพิจารณาถึงวิธีการ ในศิลปะภาพพิมพ์ แบ่งส่วนประกอบหลักที่สำคัญทางวิธีการ นำไปสู่การหาความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับกระบวนการต่างๆรอบตัวในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดการพัฒนาหรือดัดแปลงการจัดการทางเทคนิคและสร้างเครื่องมือที่มีความเหมาะสมต่อวัสดุและสามารถแสดงออกซึ่งกระบวนการคิด ในขั้นตอนนี้ข้าพเจ้าค้นพบความเป็นไปได้ใหม่ๆทางเทคนิคซึ่งมีพื้นฐานจากการตีความหมายของเทคนิคภาพพิมพ์ ตลอดจนการปรับใช้ลักษณะความเป็นระนาบของศิลปะภาพพิมพ์มาประกอบกันเป็นรูปทรงของผลงาน วิธีการเหล่านี้ส่งผลให้มุมมองและความหมายทางเทคนิคของศิลปะภาพพิมพ์ของข้าพเจ้ากว้างขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อไปในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ นอกจากนี้ในขณะที่ข้าพเจ้าปฏิบัติงานทางด้านเทคนิคยังพบการตอบโต้ระหว่าง กระบวนการคิด และการปฏิบัติการ ซึ่งเกิดขึ้นในฐานะผู้ลงมือกระทำและผู้สังเกตการณ์ใน

เวลาเดียวกัน ที่นอกเหนือไปจากการสร้างผลปรากฏจากเทคนิคเพียงอย่างเดียวคือ การปรากฏขึ้นของรูปทรงและพื้นที่ว่างที่อยู่ในตำแหน่งและเวลาเดียวกัน ทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของทั้งสองส่วน ซึ่งในบางครั้งไม่สามารถแยกออกจากกันได้ หรืออาจก่อให้เกิดคำถามนำไปสู่คำตอบต่อการกำหนดความหมายที่ต่างกันของสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าสิ่งนั้น ได้ถูกกำหนดเป็น รูปทรงหรือพื้นที่ว่าง หรือทั้งสองอย่างที่อยู่ร่วมกัน

การสังเกตและประมวลลักษณะเฉพาะทางกายภาพของสถานที่ ในขั้นตอนที่สี่ โดยใช้พื้นฐานความหมายในเรื่อง พื้นที่ว่าง ข้าพเจ้าพบว่ามียุทธศาสตร์ที่มากกว่าการกำหนดใช้พื้นที่นั้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยคือการเป็นสถานที่ติดตั้งหรือแสดงผลงานเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงการรับรู้ในความเป็นเนื้อที่ว่างด้วย ขนาด ปริมาตรและลักษณะทางโครงสร้างที่เรียบง่ายของพื้นที่นั้น โน้มนำข้าพเจ้าให้เข้าใจถึงลักษณะของพื้นที่ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวความคิดในส่วนการสัมพันธ์กับพื้นที่ว่างและการจัดวางรูปทรงวัตถุศิลปะเพื่อสร้างพื้นที่ใหม่ซ้อนลงในพื้นที่เดิมของห้อง และค้นพบความเป็นไปได้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีที่มาจากลักษณะบางประการของพื้นที่เดิมก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่าง ผลงานศิลปะและพื้นที่ติดตั้ง ข้าพเจ้าในฐานะผู้สร้างและผู้สังเกตการณ์ได้พบความสัมพันธ์จากหน่วยใหญ่สู่หน่วยย่อยจนถึงรายละเอียดกล่าวคือ จากอาคารที่มีขนาดใหญ่ได้ถูกแยกย่อยเป็นห้องต่างๆตลอดจนห้องติดตั้งผลงานซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดพื้นที่และรูปทรงของผลงานจนถึงรายละเอียด ซึ่งการเกิดขึ้นของพื้นที่ย่อยในผลงานนอกจากเกิดจากการแบ่งขอบเขตของพื้นที่โดยมิติทั้งสามคือ ความกว้าง ความยาวและความสูงแล้ว ข้าพเจ้ายังพบมิติที่สี่ คือ กาลเวลาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย คือเวลาที่ใช้สำหรับการเคลื่อนที่ไปในพื้นที่ของผลงาน ซึ่งทำให้เกิดบรรยากาศและความรู้สึกที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง ทำให้ข้าพเจ้าตระหนักถึงแนวความคิดของที่ว่างที่เกี่ยวข้องกับเวลา (Space-Time) ซึ่งมีความพ้องกันกับหลักเบื้องต้นในการจัดองค์ประกอบในงานสถาปัตยกรรมที่กล่าวไว้ว่า “นอกจากมิติทั้งสามที่เป็นเครื่องห่อหุ้มหรือเป็นขอบเขตให้แก่เนื้อที่ว่างภายในสำหรับงานสถาปัตยกรรมแล้ว บางครั้งจะต้องใช้มิติที่สี่คือ กาลเวลาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย คือเวลาที่ใช้ในการเคลื่อนที่ในระหว่างเนื้อที่ว่างที่ต่อเนื่องกัน เช่นเดียวกับเวลาที่ใช้ในการมองดูรูปทรงกลุ่มก้อนของอาคารภายนอกด้วยเช่นกัน” (มุสดี ทิปทัส, 2530) นอกจากนี้การกำหนดใช้พื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ติดตั้งผลงาน ยังเป็นการสร้างการรับรู้ใหม่ของตัวข้าพเจ้าเองและผู้ชมต่อพื้นที่นั้นกับงานศิลปะร่วมกัน ถือเป็นกำหนดใช้ความหมายใหม่ของพื้นที่ทางสถาปัตยกรรมและเป็นการขยายพื้นที่ทางทัศนศิลป์ออกจากหอศิลป์หรือแกลเลอรีไปสู่ชุมชน

ในขั้นตอนสุดท้าย คือการวิเคราะห์ผลงานได้นำข้าพเจ้ามาสู่คำถามหรือเป็นการย้อนกลับมาพิจารณาตัวเองในเรื่องกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้ ข้าพเจ้าพบว่าในการ

สร้างสรรค์ผลงานศิลปะของข้าพเจ้าไม่ว่าจะเป็น กระบวนการคิด ขั้นตอนทางเทคนิค วัสดุ และรูปแบบ การนำเสนอ ไม่ได้มุ่งเน้นเนื้อหาเฉพาะใดหรือแม้กระทั่งการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก เมื่อ งานที่เกิดจากกระบวนการเหล่านี้เสร็จสิ้น ได้ก่อให้เกิดพื้นที่หนึ่งในฐานะงานศิลปะที่ปราศจากการ ตั้งใจท้อหรือมีแนวความคิดและจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งไว้ล่วงหน้า แต่ผลของการจัดการ เหล่านี้อาจนำพาผู้ชมหรือตัวข้าพเจ้าเองไปสู่การรับรู้ ซึ่งอาจก่อรูปไปสู่การรับรู้เชิงความคิดหรือ อารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างผสมผสานกันอย่างไม่มีการขอบเขตหรือในทางตรงกันข้าม เต็มไปด้วยความว่างในเชิงความหมาย ข้าพเจ้าในฐานะผู้สร้างผลงานชิ้นนี้นั้นสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิด จากความเลื่อนลอยหรือจินตนาการแบบไม่มีมูลเหตุที่มา หรือประสบการณ์ทางความรู้สึกและความ ทรงจำในอดีต แต่เกิดจากประสบการณ์ทางความคิดซึ่งเกิดจากการสังเกต พิเคราะห์ในขณะที่ ปฏิบัติงานและในขณะที่ผลงานสำเร็จ ตลอดจนความเป็นไปในกิจกรรมต่างๆของชีวิตประจำวัน สิ่งต่างๆเหล่านี้อาจไม่สามารถสรุปความรวบยอดให้เป็นประเด็นใดประเด็นหนึ่ง หากแต่เป็นการ เดินทางของกระบวนการคิดซึ่งเกิดจากการสะสมประสบการณ์และการสังเกตพิเคราะห์จากพื้นฐาน ความเป็นจริงที่อยู่รอบตัว ผู้การหาความเป็นไปได้ในการสร้างสรรค์ผลงานซึ่งส่งต่อสู่กระบวนการคิด ในการสร้างผลงานชุดต่อไปในอนาคต

กล่าวได้ว่าประเด็นเชิงเนื้อหาไม่ได้เป็นลำดับขั้นตอนแรกเริ่มในการสร้างสรรค์ ผลงานของข้าพเจ้า แต่ผลงานคือผลรวมของ กระบวนการทางเทคนิค วัสดุ และรูปแบบ ซึ่งส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานที่มีพื้นฐานจากความเป็นจริงบางประการที่มีอยู่ ซึ่งข้อสังเกตใน ประเด็นเหล่านี้สำหรับข้าพเจ้ามีคุณค่าและก่อมวลเป็นแนวความคิด ซึ่งมีได้มีจุดมุ่งหมายคิดเน้นที่ เฉพาะเจาะจง แต่เป็นการสร้างสรรค์ “พื้นที่ศิลปะ” เปิดให้กับการรับรู้สำหรับตัวข้าพเจ้าเองและ ผู้ชม ข้าพเจ้าเกิดการรับรู้ในกระบวนการสร้าง และผู้ชมเกิดการรับรู้ในกระบวนการเสพ

นอกจากนี้ข้าพเจ้าพบว่าข้อกำหนดพื้นที่หนึ่งให้เป็นพื้นที่ศิลปะ โดยกระบวนการ ทางศิลปะ ได้เปิดทางออกให้กับสังคมที่มีการเคลื่อนไหวรวดเร็วขึ้น ทั้งการสื่อสาร การเดินทาง หรือความต้องการในการใช้พื้นที่ในทางประโยชน์ใช้สอยมากขึ้น ทำให้รู้สึกถึง เวลาและพื้นที่ ที่ น้อยลง จนในบางครั้งข้าพเจ้ารู้สึกว่าไม่มีที่สำหรับยืนหรือพักหายใจ

สุดท้ายในความเคลื่อนไหวของโลกปัจจุบัน พื้นที่ศิลปะ ในผลงานชุด “รูปทรงของ พื้นที่ว่าง” อาจเปิดพื้นที่ทางความรู้สึกนึกคิดที่ขาดหายไปต่อผู้ชม ซึ่งอาจย้อนกลับไปสู่คำถามหรือ การได้รับคำตอบต่อคุณค่าและความหมาย หรือการกำหนดใช้พื้นที่ที่มากไปกว่าเพื่อสนอง วัตถุประสงค์หรือประโยชน์ใช้สอยในกิจกรรมประเภทต่างๆเพียงอย่างเดียว